

# แรงงานไทยในทศวรรษหน้า อยู่อย่างไรให้รอด

รศ.ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์

ผู้อำนวยการวิจัย นโยบายทรัพยากรมนุษย์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เสนอต่อการสัมมนาทางวิชาการด้านแรงงานเรื่อง “อนาคตแรงงานไทยในทศวรรษหน้า” จัดโดยสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน วันที่ 4 มีนาคม 2563 ณ โรงแรม ที เอ็มเมอร์ลด์ กรุงเทพมหานคร



# โลกและประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

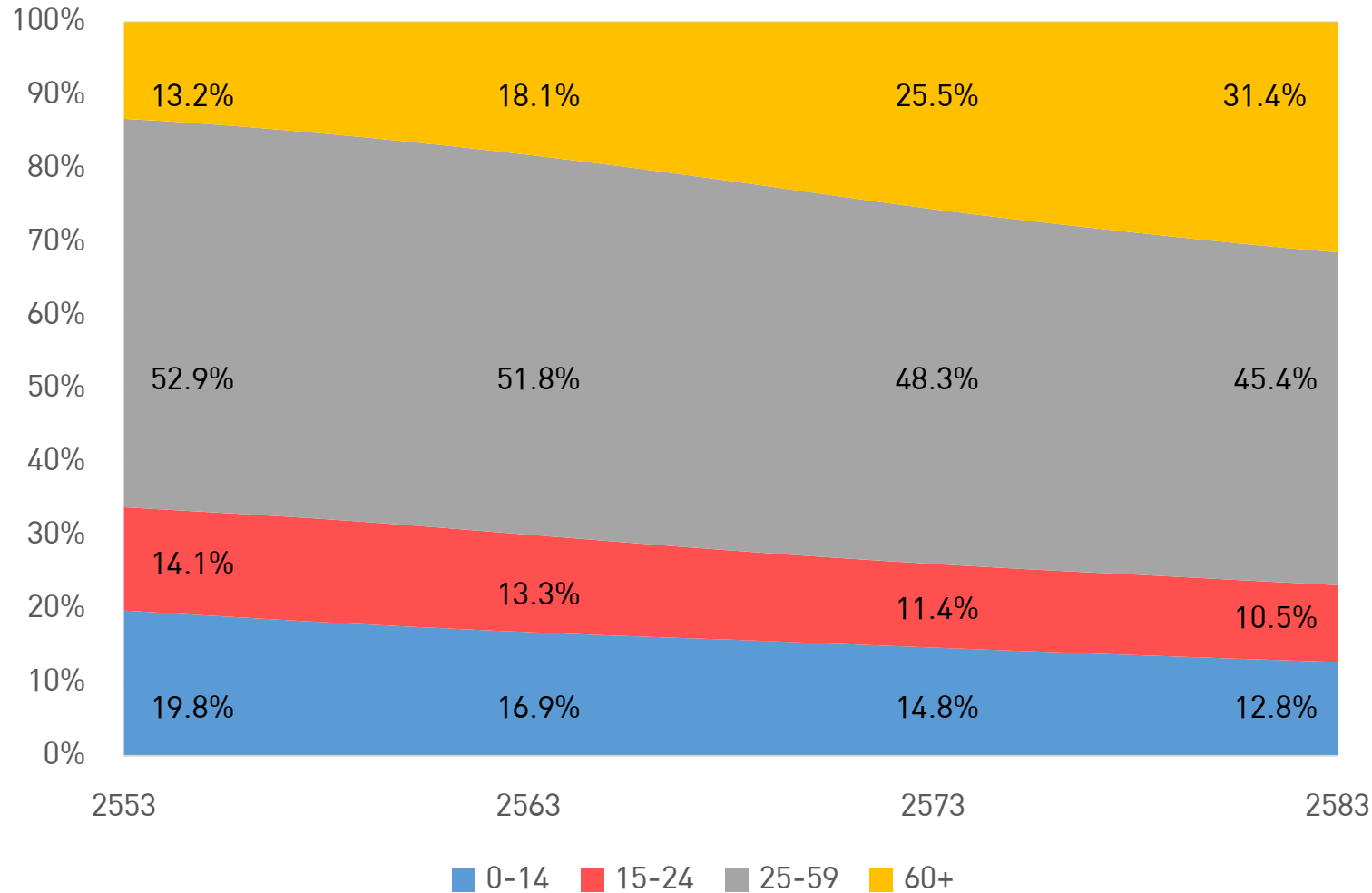


**สังคมสูงวัย**



**ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี**

# ภายในปีหน้าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์







อัตราการเจริญพันธุ์รวม (TFR) จะลดลงจาก 1.59 ในปี 60 เป็น 1.35 ในปี 79 (NESDC, 2016)

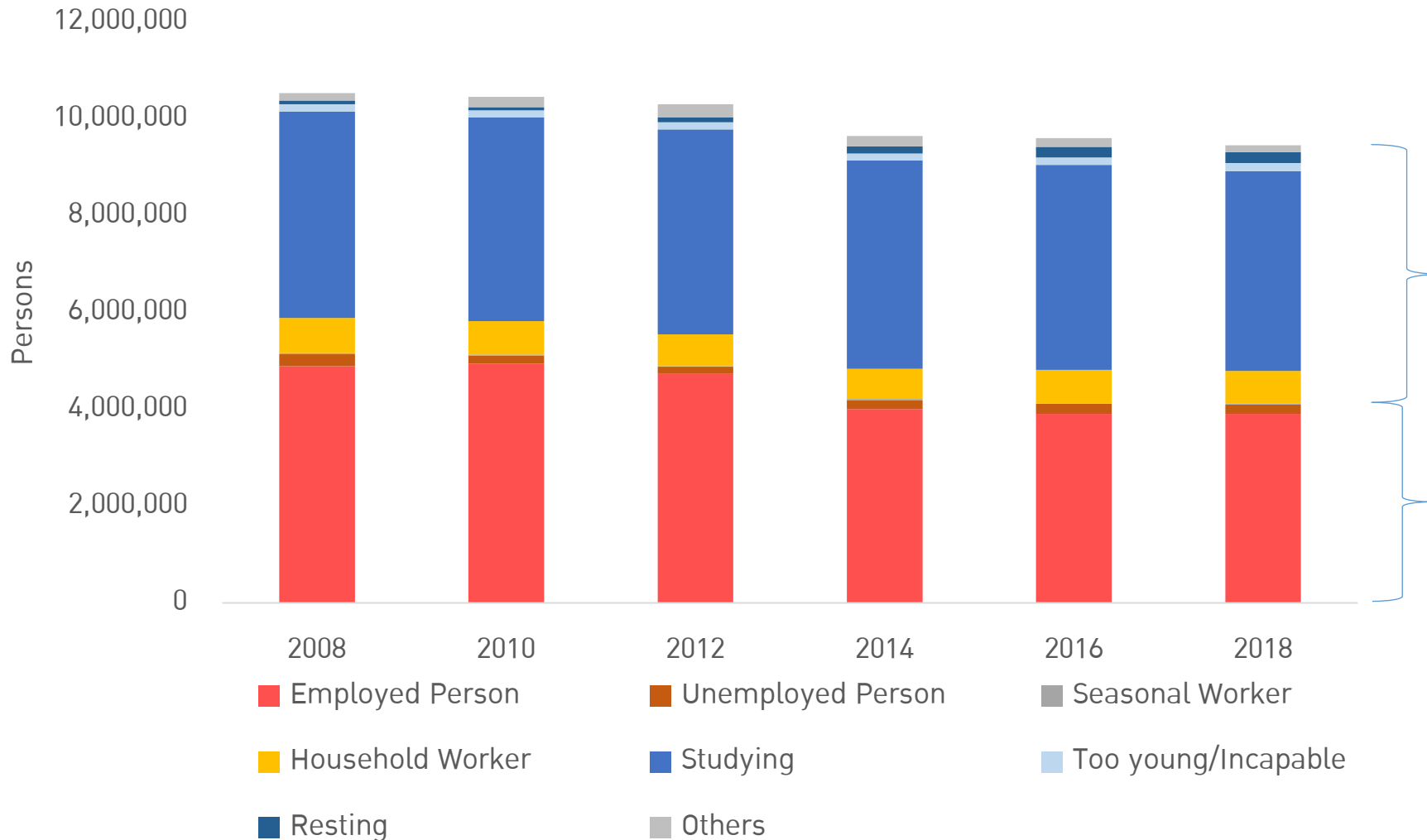
ในปี 2560 ประชากรวัยทำงาน 100 คน จะต้องรับภาระประชากรสูงอายุและวัยเด็ก 51 คน และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 64 คน ในปี 2570 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2018)

**เด็กและเยาวชนไทยจึงเป็นกำลังหลักของประเทศในทศวรรษข้างหน้า**

# แรงงานไทยในวันนี้มีคุณลักษณะต่างจากอดีต

				
	Baby boomer 1940–59	Gen X 1960–79	Gen Y (millennial) 1980–94	Gen Z 1995–2010
Context	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Postwar</li> <li>• Dictatorship and repression in Brazil</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Political transition</li> <li>• Capitalism and meritocracy dominate</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Globalization</li> <li>• Economic stability</li> <li>• Emergence of internet</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Mobility and multiple realities</li> <li>• Social networks</li> <li>• Digital natives</li> </ul>
Behavior	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Idealism</li> <li>• Revolutionary</li> <li>• Collectivist</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Materialistic</li> <li>• Competitive</li> <li>• Individualistic</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Globalist</li> <li>• Questioning</li> <li>• Oriented to self</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Undefined ID</li> <li>• “Communaholic”</li> <li>• “Dialoguer”</li> <li>• Realistic</li> </ul>
Consumption	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ideology</li> <li>• Vinyl and movies</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Status</li> <li>• Brands and cars</li> <li>• Luxury articles</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Experience</li> <li>• Festivals and travel</li> <li>• Flagships</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Uniqueness</li> <li>• Unlimited</li> <li>• Ethical</li> </ul>

# โครงสร้างคนวัยแรงงานแตกต่างกันไปจากเดิม



## นอกกำลังแรงงาน

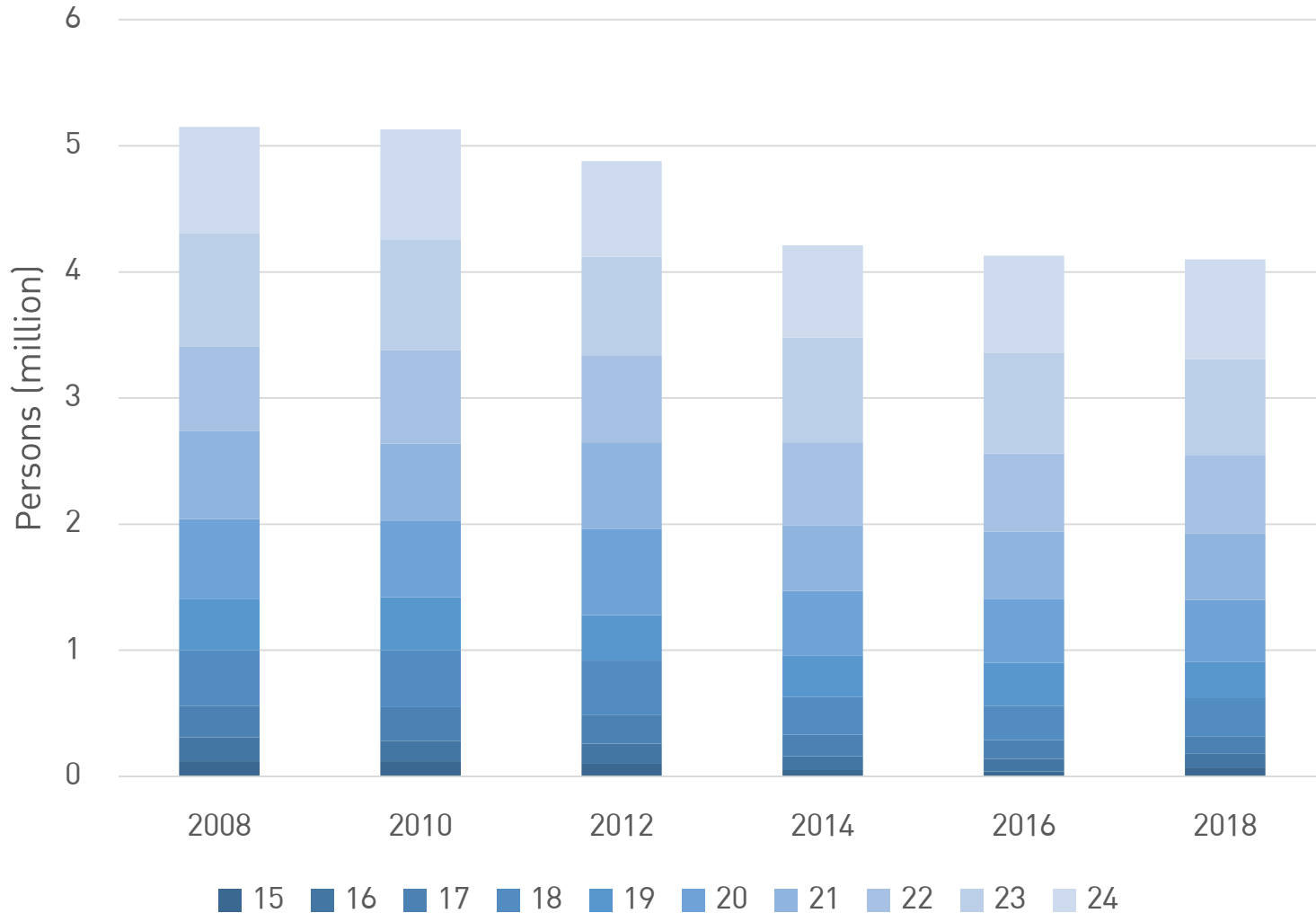
- Total CAGR<sup>[1]</sup>: -0.06 %
- Resting CAGR: +12%
- NEET CAGR: +1.16%

## ในกำลังแรงงาน

- Total CAGR: -2.23%

[1] CAGR refers to compound annual growth rate

# การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของแรงงานไทย



โอกาสทางการศึกษาที่กว้างขึ้น  
**เยาวชนไทยจึงเลือกที่จะศึกษาจนถึง  
อย่างน้อย ม.ปลาย**

อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน  
(LFP rate) ของเยาวชนลดลง

- 2008: 48.9%
- 2018: 43.1%

นายจ้างมักจ้างเยาวชนอายุ 18 ปีขึ้นไป

**เยาวชนไทยมีจำนวนเข้าสู่  
ตลาดแรงงานน้อยลง**

# ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา

จำนวนนักเรียนชั้น	ป.1	ป.6	ม.3	ม.4/ปวช.1	ม.6/ปวช.3	อุดมศึกษาปีที่ 1 (รวมอนุปริญา)	จบอุดมศึกษา
จำนวนนักเรียน (เฉลี่ย 3 รุ่นที่ เข้า ป.1 ปี 2543-2545)	1,075,332	977,057	886,446	776,514	657,070	614,397	344,344 (32 %)
จำนวนหายไปจากที่เข้า ป.1		98,275	188,887	298,818	418,262	460,936	730,988

- ในแต่ละรุ่น นักเรียนร้อยละ 39 ออกจากการศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษามัธยมปลายและปวช.3
- ในแต่ละรุ่น เพียงร้อยละ 32 จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา

# ประชากรเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา

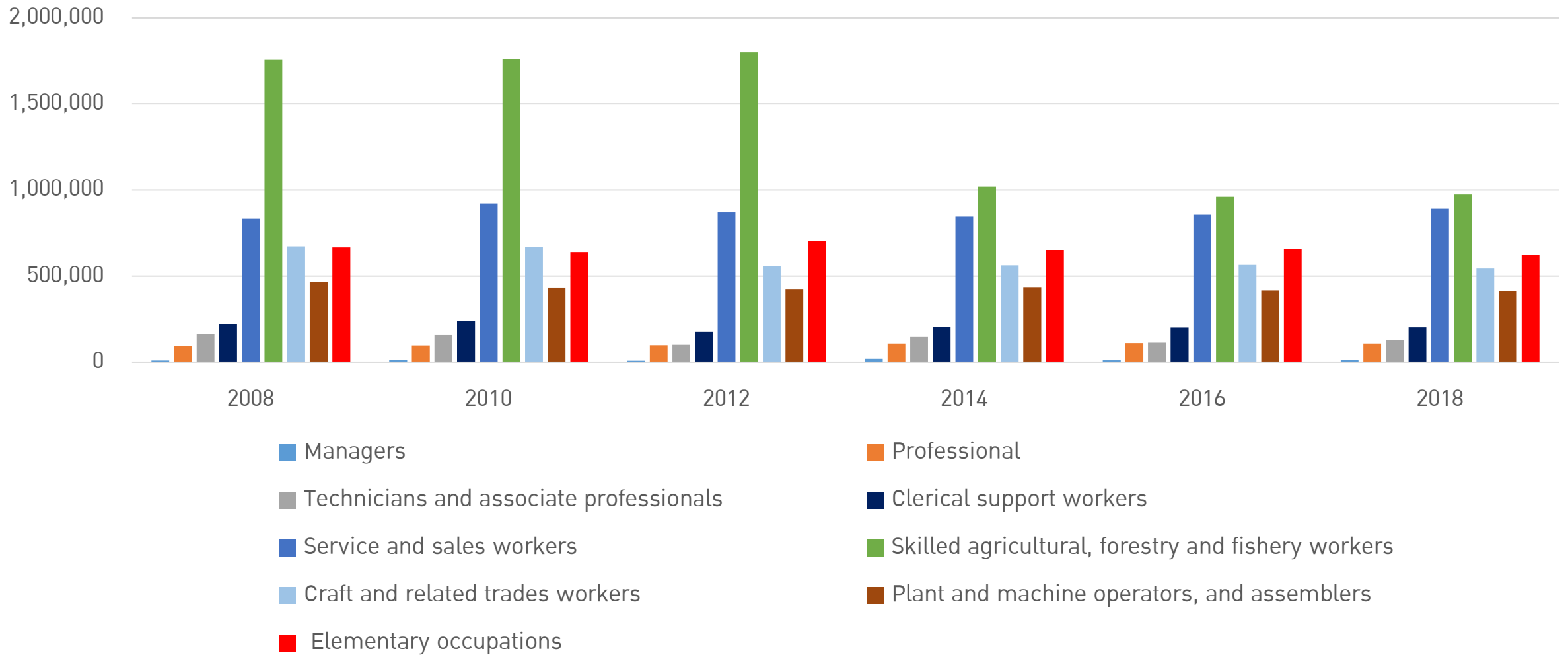


ความเสียหายทางเศรษฐกิจ  
มูลค่ามหาศาล **3.75 ล้านล้านบาท**

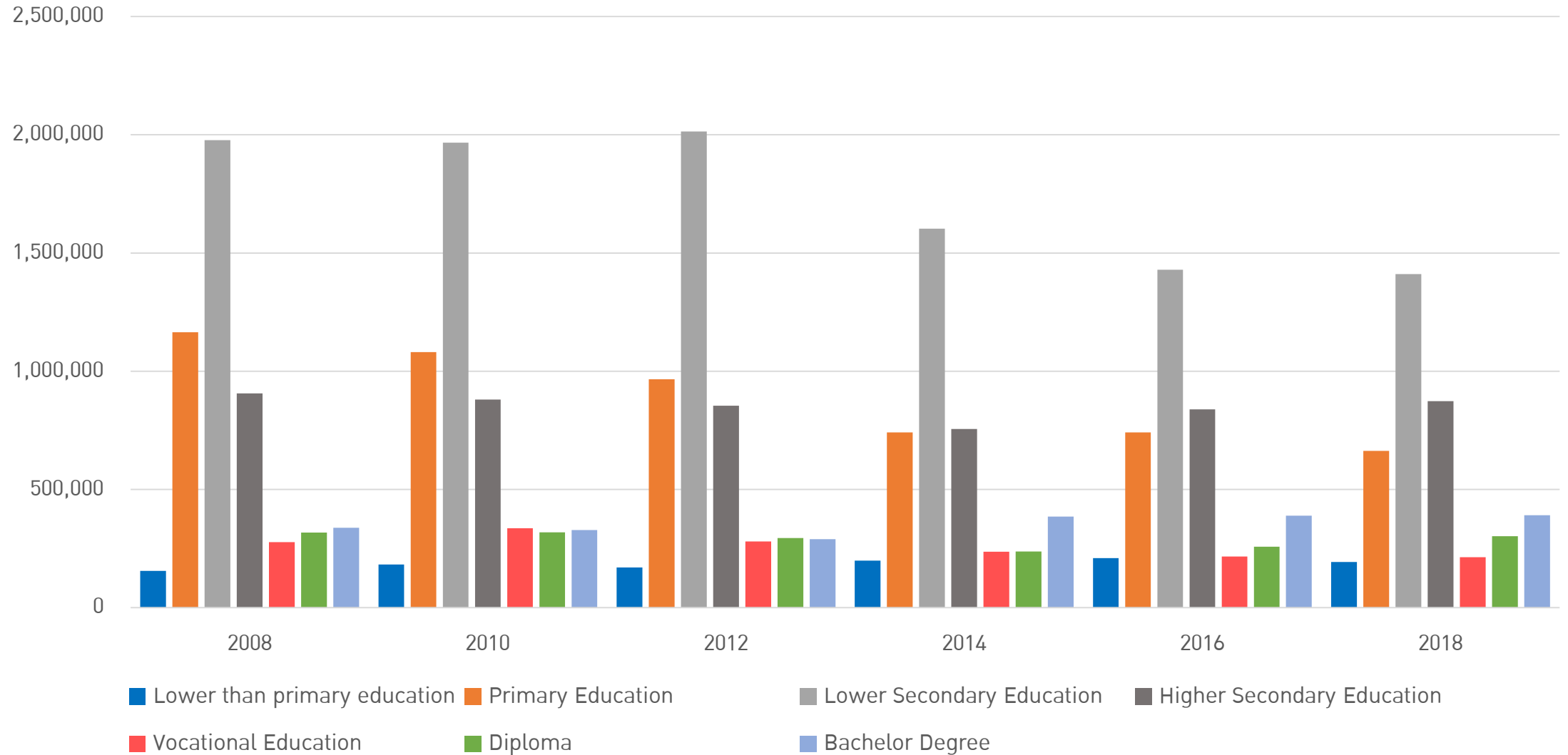
(ประมาณการจากค่าเสียโอกาสในช่วงอายุการทำงานอีก 40 ปีข้างหน้าจากระดับการศึกษาที่ใช้ในการทำงาน)



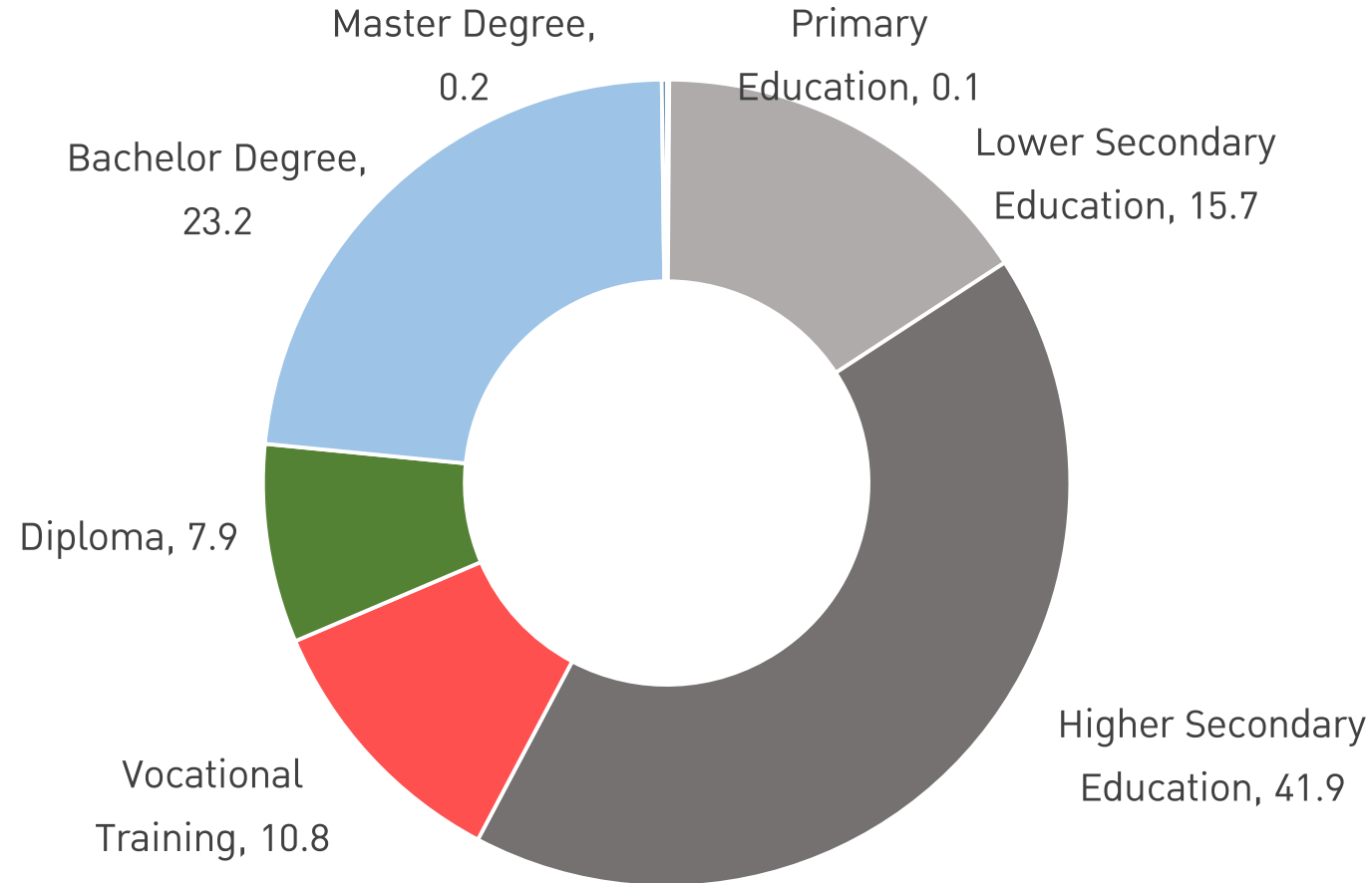
# เยาวชนไทยมากกว่า 6 แสนคน ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน ส่วนใหญ่ต้องมีทักษะในระดับที่ 1 ตามระดับทักษะของ ISCO



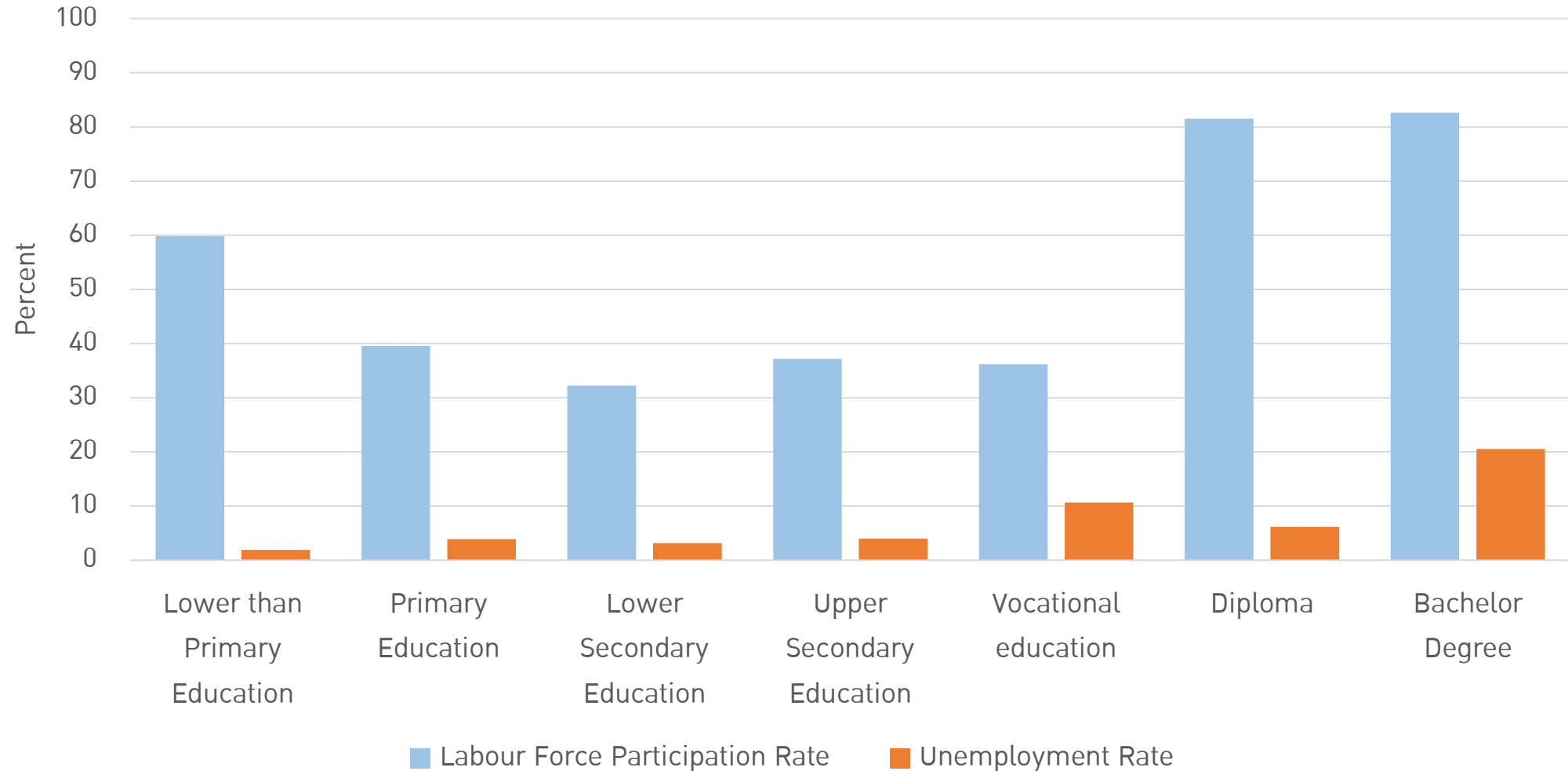
# มากกว่า 50 % ของเยาวชนไทยในตลาดแรงงาน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา



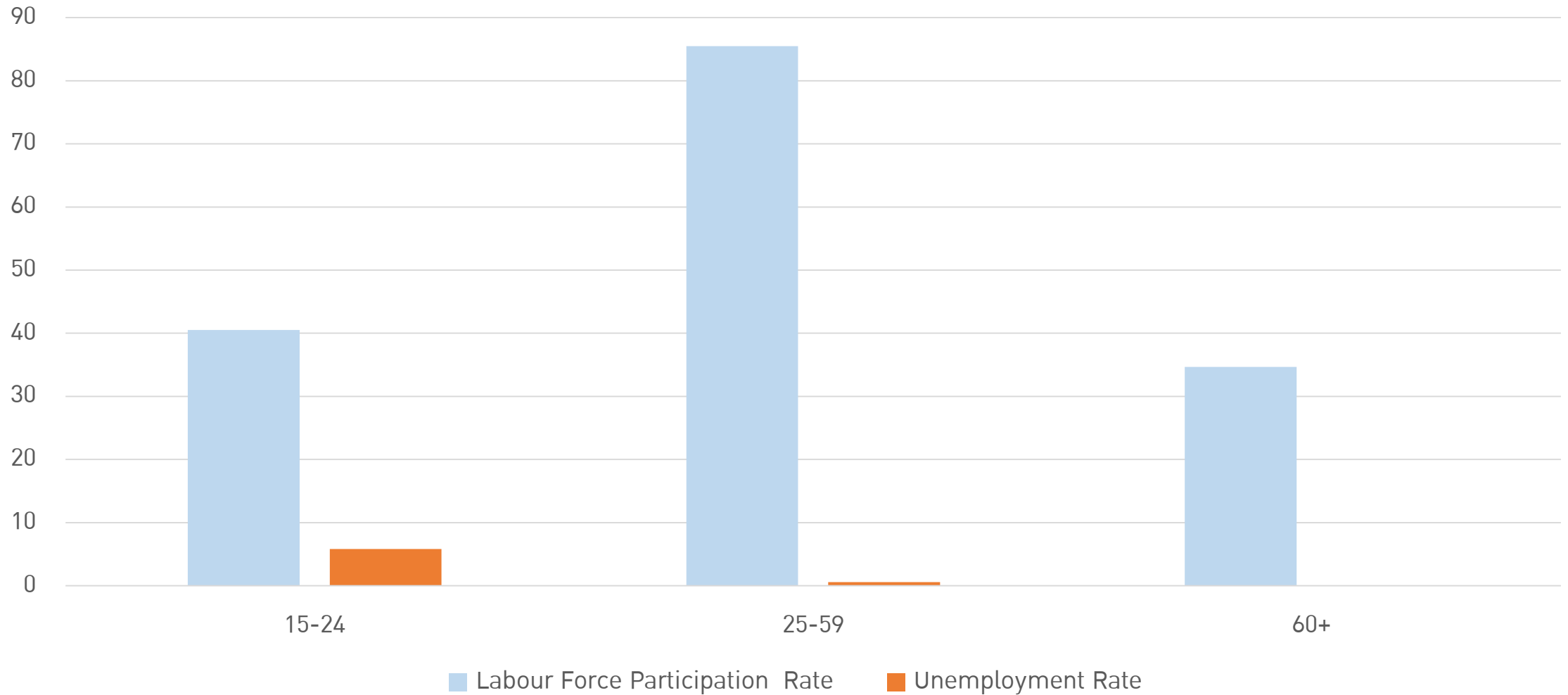
# ร้อยละ 57.6 ของเยาวชนชนไทยอายุ 15-24 ปี กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษา



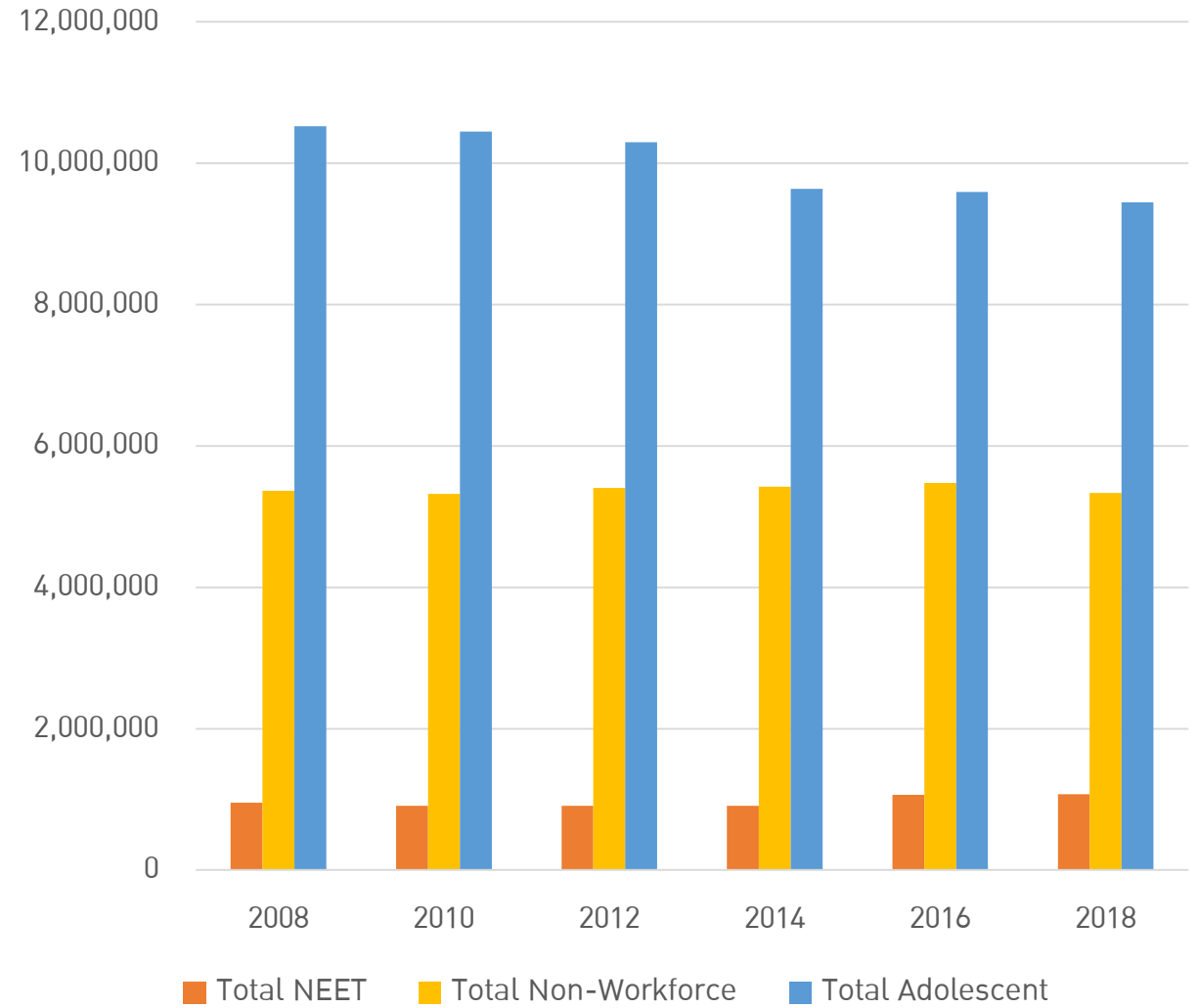
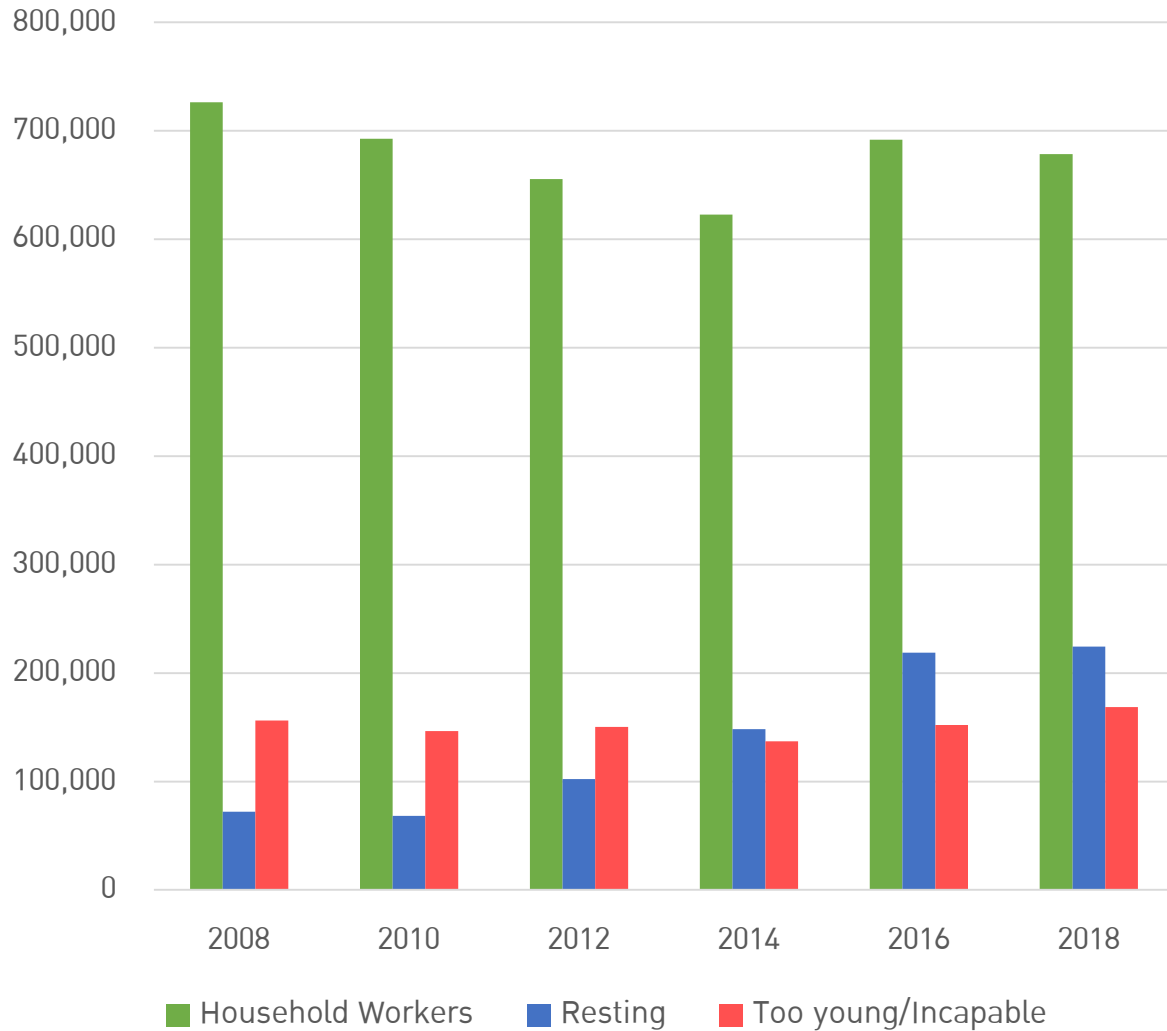
# เยาวชนผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอัตราการเข้าสู่ตลาดแรงงานและอัตราการว่างงานสูงสุด



# เยาวชนไทยมีอัตราการว่างงาน 5.8%



# นอกจากนี้ กลุ่มเยาวชนหลุดระบบ<sup>[2]</sup> คิดเป็น 11% ของเยาวชนไทย หรือ 1 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปี 1.16%



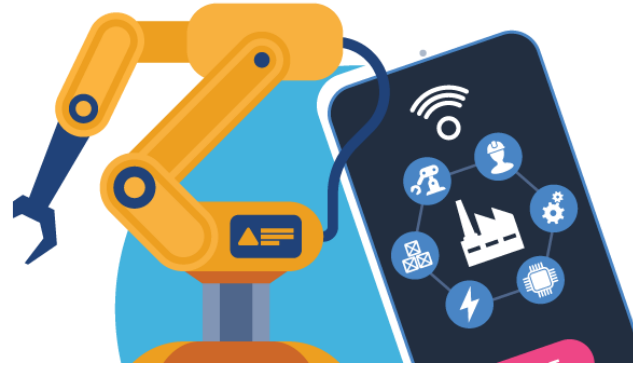
# โลกเปลี่ยน รัฐและเยาวชนไทยต้องปรับ



สังคมสูงวัย



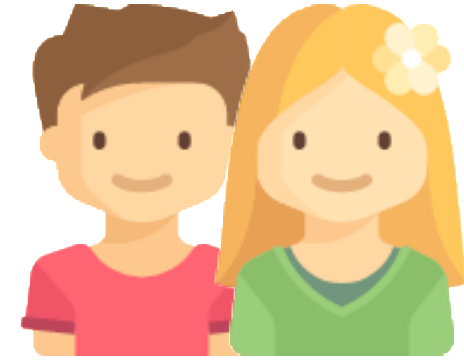
ความต้องการแรงงานสูงขึ้น



ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี



เพื่อลดปัญหาการขาดแคลน  
แรงงานและแทนที่ตำแหน่งงาน  
ที่มีความซ้ำซ้อน



ปัญหาជរាកในเยาวชนไทย



คุณภาพที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร  
และมีเด็กหลุดระบบจำนวนมาก  
**จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพัฒนา  
ศักยภาพเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21**

# ฉากทัศน์ของการทำงานในอนาคตที่เปลี่ยนไป

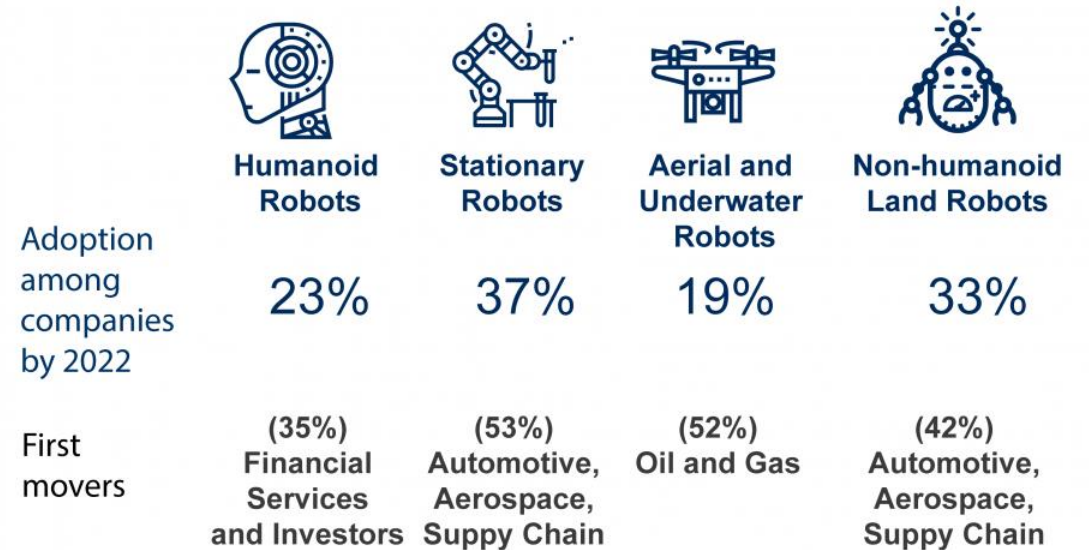
บริษัททั่วโลกมีแนวโน้มครอบคลุมเทคโนโลยีของ AI มากขึ้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และหุ่นยนต์/ระบบอัตโนมัติจะมีบทบาทมากขึ้นในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม

THE PACE OF AI ACQUISITIONS HAS RAPIDLY INCREASED IN RECENT YEARS

Each line represents 1 AI acquisition



## The many faces of the robot revolution

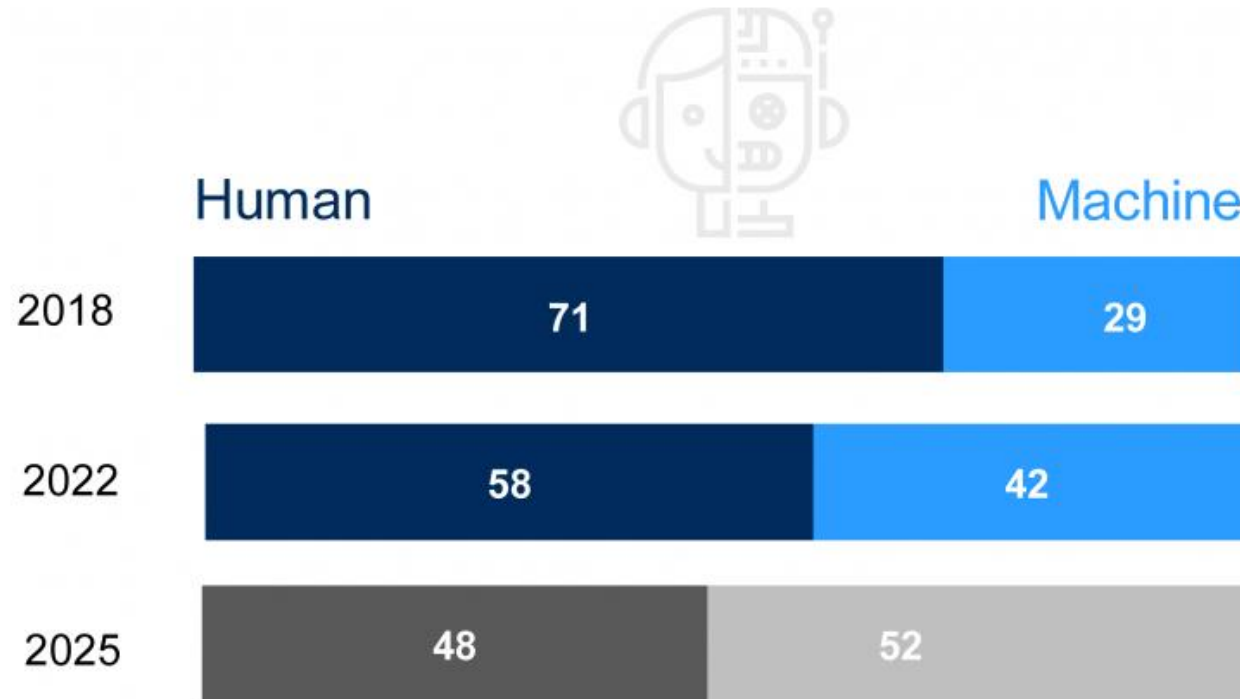




# หุ่นยนต์และเครื่องจักรจะมีบทบาทมากขึ้น

## Rate of Automation

Division of labours as share of hours spent (%)



# The Jobs Landscape in 2022

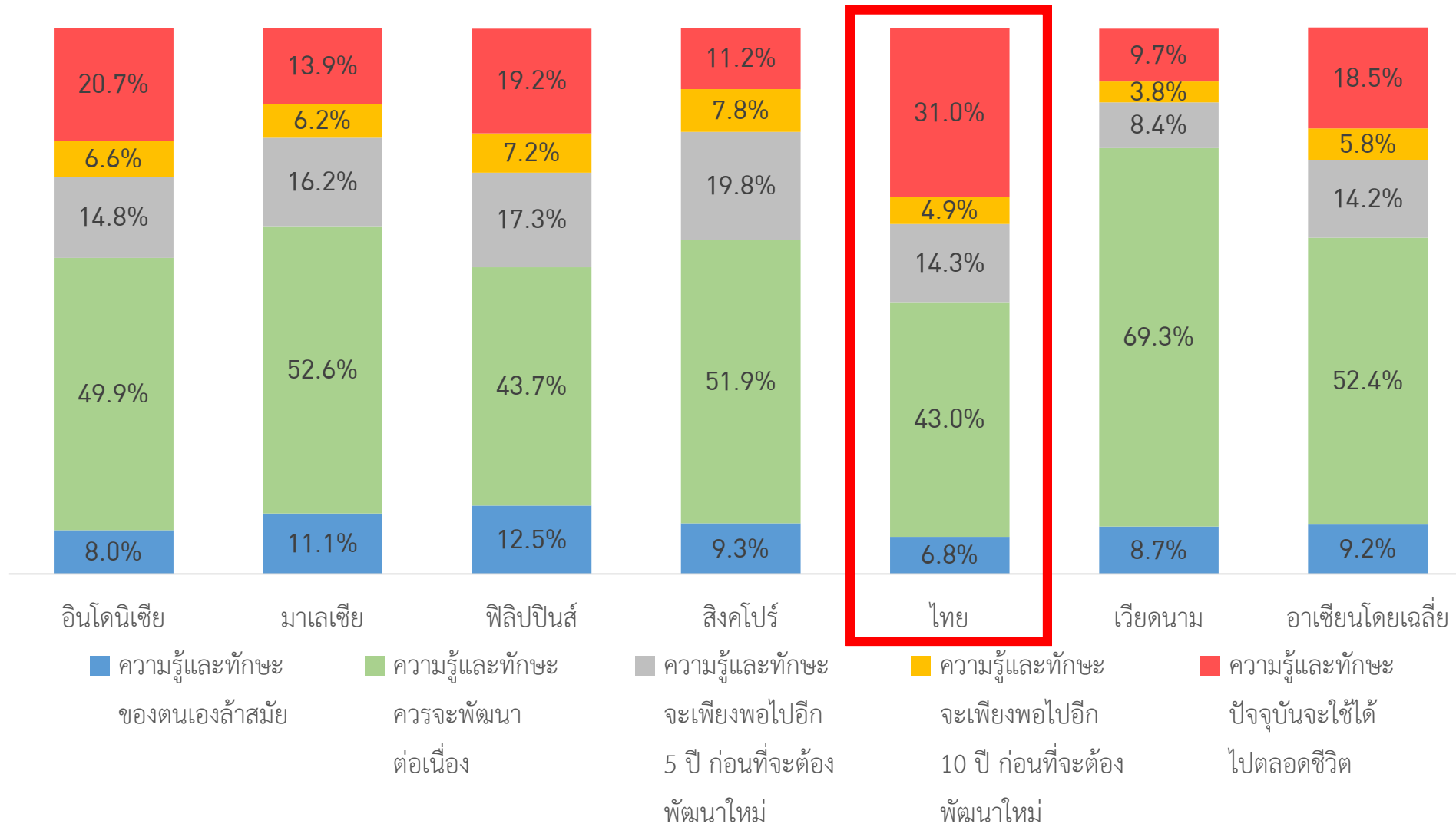
## Top 10 Emerging: 133 million

1. Data Analysts and Scientists
2. AI and Machine Learning Specialists
3. General and Operations Managers
4. Software and Applications Developers and Analysts
5. Sales and Marketing Professionals
6. Big Data Specialists
7. Digital Transformation Specialists
8. New Technology Specialists
9. Organisational Development Specialists
10. Information Technology Services

## Top 10 Declining: 75 million

1. Data Entry Clerks
2. Accounting, Bookkeeping and Payroll Clerks
3. Administrative and Executive Secretaries
4. Assembly and Factory Workers
5. Clients Information and Customer Service Workers
6. Business Services and Administrative Managers
7. Accountants and Auditors
8. Material-Recording and Stock-Keeping Clerks
9. General and Operations Managers
10. Postal Service Clerks

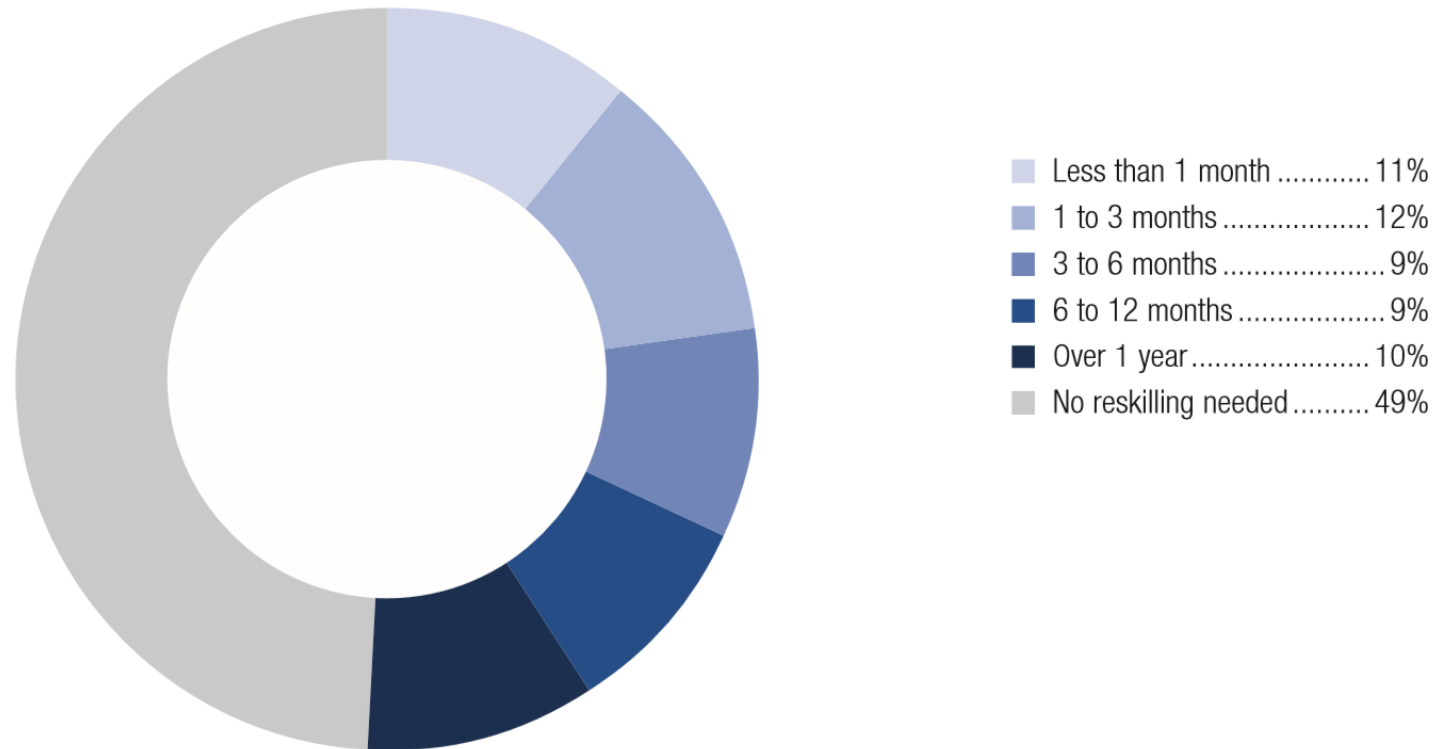
# ร้อยละ 31 ของเยาวชนไทย (ยังหลงผิด) เชื่อว่าความรู้และทักษะปัจจุบันจะใช้ได้ไปตลอดชีวิต



# การพัฒนาฝีมือ (Re-skill) จึงเป็นสิ่งทีหลีกเลี่ยงไม่ได้ในศตวรรษที่ 21

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) คาดการณ์ว่า **51%** ของแรงงานไทย  
จะ**ต้องพัฒนาทักษะ (Reskill)** ทั้งเชิงเทคนิคและเชิงมนุษย์

Average reskilling needs *(share of workforce)*



# 2022 Skills Outlook

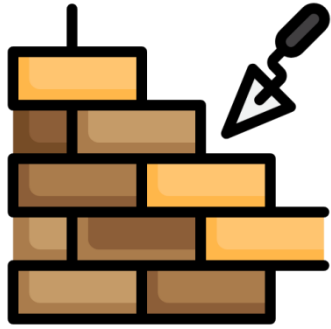
## Growing

1. Analytical thinking and innovation
2. Active learning and learning strategies
3. Creativity, originality and initiative
4. Technology design and programming
5. Critical thinking and analysis
6. Complex problem-solving
7. Leadership and social influence
8. Emotional intelligence
9. Reasoning, problem-solving and ideation
10. Systems analysis and evaluation

## Declining

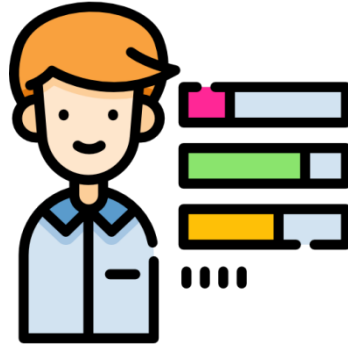
1. Manual dexterity, endurance and precision
2. Memory, verbal, auditory and spatial abilities
3. Management of financial, material resources
4. Technology installation and maintenance
5. Reading, writing, math and active listening
6. Management of personnel
7. Quality control and safety awareness
8. Coordination and time management
9. Visual, auditory and speech abilities
10. Technology use, monitoring and control

# ทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21



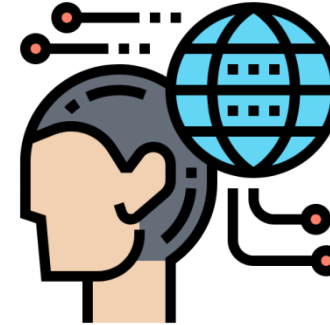
## Foundational Literacies

- การใช้ภาษา
- การคำนวณ
- การใช้เทคโนโลยี
- การใช้วิทยาศาสตร์กับสิ่งรอบตัว
- การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม
- การจัดการด้านการเงิน



## Competencies

- การวิเคราะห์เชิงลึก
- ความคิดสร้างสรรค์และการคิดนอกกรอบ
- การสื่อสาร
- การทำงานร่วมกับผู้อื่น



## Character Qualities

- ความอยากรู้อยากเห็น
- การริเริ่มสร้างสรรค์
- ความพยายามในการบรรลุเป้าหมาย
- ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม
- ความเป็นผู้นำ
- ความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม

# Priority of Top 10 Skills in 2015 and 2020 Change

## In 2020

1. Complex Problem Solving
2. Critical Thinking
3. Creativity
4. People Management
5. Coordinating with Others
- 6. Emotional Intelligence**
7. Judgment and Decision Making
- 8. Service Orientation**
9. Negotiation
- 10. Cognitive Flexibility**

## In 2015

1. Complex Problem Solving
2. Coordinating with Others
3. People Management
4. Critical Thinking
5. Negotiation
- 6. Quality Control**
7. Service Orientation
8. Judgment and Decision Making
- 9. Active Listening Creativity**
10. Creativity

# ความเหลื่อมล้ำเป็นอุปสรรคของการพัฒนาเยาวชน

- **ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้:**
  - ความยากจนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กต้องออกจากการศึกษาไปทำงานทักษะต่ำเพื่อเลี้ยงชีพ ปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาทักษะ
  - ความไม่เท่าเทียมรายได้ระหว่างภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร
- **ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา:**
  - นักเรียนในชนบทไม่ได้รับการศึกษาที่ได้มาตรฐาน
  - ปัญหาการออกเรียนกลางคัน
- **ความไม่เท่าเทียมทางเพศ:**
  - ร้อยละ 80 ของกลุ่ม NEET คือ เพศหญิงมีสถานะทำงานบ้าน กว่าครึ่งมีสถานภาพสมรสและสำเร็จการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษา



# ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้



- 65% ของครอบครัวไทยซึ่งไม่มีเงินเก็บมากพอที่จะส่งลูกเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย
- เด็กในครอบครัวยากจนจำเป็นต้องออกจากการศึกษาเพื่อมาทำงานเป็นแรงงานทักษะต่ำ ไม่สามารถพัฒนาทักษะ
- วงจรความยากจน เกิดขึ้นมากโดยเฉพาะในภาคการเกษตร เนื่องจากรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าภาคอื่นๆ ถึง 5 เท่า

# นักเรียนในชนบทไม่ได้รับการศึกษาที่ได้มาตรฐาน



- 47% ของเด็กมัธยมในเขตชนบทไม่สามารถอ่านจับใจความได้ (ผลสอบ PISA 2019)
- โรงเรียนขนาดเล็กกว่า 1 ห้องมีครูไม่ครบชั้นเรียน
- สัดส่วนครูต่อนักเรียนต่ำมากโดยเฉพาะโรงเรียนในชนบท



# ความไม่เท่าเทียมทางเพศ



- คำนิยมและวัฒนธรรมไทย ปลุกฝังความไม่เท่าเทียมทางเพศ
- ร้อยละ 80 ของกลุ่ม NEET คือ เพศหญิงมีสถานะทำงานบ้าน กว่าครึ่งมีสถานภาพสมรสและสำเร็จการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษา
- รายได้และโอกาสการทำงานของชายและหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเห็นได้ชัดในพื้นที่ต่างจังหวัด

# โครงการเงินอุดหนุนช่วยเหลือนักเรียนยากจนพิเศษอย่างมีเงื่อนไข โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

- เนื่องจากเป็นเรื่องยากที่จะระบุตัวตนและตำแหน่งกลุ่มเยาวชนหลุดจากระบบ
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
  - ได้พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Information System for Equitable Education: iSEE)
  - เป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ครอบคลุมเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสรายบุคคล
  - สามารถระบุตัวตนนักเรียนยากจนและเด็กนอกระบบการศึกษา
  - มุ่งเป้าเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไข เพื่อแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายที่เหลื่อมล้ำเป็นรายบุคคล และจัดสรรงบประมาณตรงตามความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง

iSEE



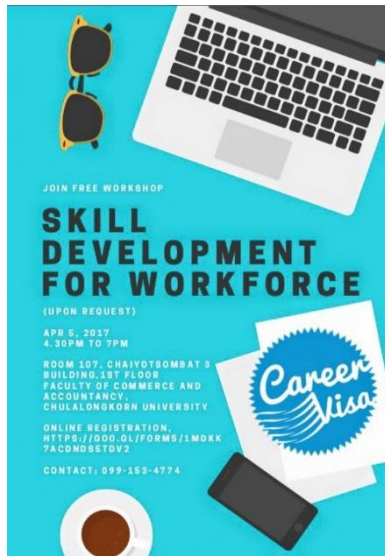
## ข้อสรุป

- สังคมสูงอายุและเทคโนโลยี คือ ความท้าทายของแรงงานเยาวชนไทยในทศวรรษหน้า
- เยาวชนไทยจำนวนมากกำลังเผชิญกับความเหลื่อมล้ำ
- ครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนไทย
- **ปัญหาของ Future Work คือ ไม่ใช่แรงงานทุกคนจะสามารถทำได้**
- การศึกษาและการอบรมที่สอดคล้องกับทิศทางตลาดแรงงานเป็นตัวแปรสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต
- จำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนเพื่อที่จะให้เยาวชนไทยที่อยู่ในตลาดแรงงานสามารถแข่งขันได้



# ข้อเสนอแนะ (1) ใช้สมรรถนะเป็นฐานในการเรียนและพัฒนาคน

- **ส่งเสริมและขยายผลความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน** โดยเฉพาะผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจ เปิดใหม่ด้านเทคโนโลยีการศึกษา (EdTech Startup) และกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อนำนวัตกรรมทางการศึกษามายกระดับการเรียนรู้และการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ



CareerVisa,  
แพลตฟอร์มการแนะแนวอาชีพออนไลน์  
และจัดอบรมการพัฒนาทักษะ



EdWINGS,  
กิจการเพื่อสังคมให้บริการคำปรึกษาโรงเรียน การ  
ประเมิน และจัดค่ายพัฒนาความเป็น  
ผู้ประกอบการของนักเรียน



Base Playhouse,  
กิจการเพื่อสังคมให้บริการคำปรึกษาและ  
จัดค่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ และทักษะ  
ด้านอื่นๆ ในศตวรรษที่ 21



## ข้อเสนอแนะ (2)ต้องมีครูที่ใช้ มีจิตวิญญาณความเป็นครู/อาจารย์

- **พัฒนาศักยภาพครู/อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา** ผ่านการอบรม ยกกระดับค่าตอบแทน และลดภาระครู/อาจารย์ที่ไม่จำเป็น



## ข้อเสนอแนะ (3) เรียนที่ใช้ ทำงานที่ชอบ

- สนับสนุนการสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจ (Business to School) เพื่อการศึกษาและพัฒนาเยาวชนด้วยโอกาส เนื่องจากภาคเอกชนมีความคล่องตัวและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น



โรงเรียนมีชัยพัฒนา



ตลาดนัดนักเรียนจัดโดยโรบินสัน



โรงเรียนปัญญากิจวิวัฒน์ฯ



# ข้อเสนอแนะ (4) พันวัยเยาวชนและผู้สูงวัย



## กลุ่มสังคมสูงวัย

### กลุ่มพันวัยเยาวชน

- ปรับ/ยกระดับสมรรถนะให้เหมาะสมกับช่วงวัยและเทคโนโลยี ทั้ง **up-skills reskills** อยู่ตลอดเวลา (**life long learning**)
- ดูแลเรื่องรายได้ การมีงานทำ การคุ้มครองแรงงาน และสวัสดิการสังคม (**Decent work**)
- น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานและทำธุรกิจและในชีวิตประจำวัน

### กลุ่มสูงวัย

- น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานและและในกาดำเนินชีวิตในบั้นปลาย
- รัฐมีหน้าที่ในการดูแลและผู้สูงอายุกทุกคนในบั้นปลายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

# TDRI

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย



<http://tdri.or.th>



[facebook/tdri.thailand](https://www.facebook.com/tdri.thailand)



[@TDRI\\_thailand](https://twitter.com/TDRI_thailand)